

ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ОЦЕНКА НА УСТОЙЧИВОТО РАЗВИТИЕ НА БАНКИТЕ В БЪЛГАРИЯ ЧРЕЗ ИЗПОЛЗВАНЕ НА РЕЙТИНГОВАТА СИСТЕМА АЛЕР(ТС)

[Доц. д-р Божидар Виолинов Божинов](#)

Стопанска академия „Д. А. Ценов“, Свищов, България

Резюме: Както показва световната финансова криза от 2007 година, съвременните банки са от ключово значение за стабилността на финансовия сектор и икономиката като цяло. Настоящото изследване си поставя за цел да представи пред академичната общност и банковата практика у нас разработената методика на системата за оценка на устойчивото развитие на банковия сектор АЛЕР(ТС), както и да оцени степента на нейната приложимост на база извършен анализ на реални данни. В процеса на изследването се защитава тезата, че наличието на независима и отворена рейтингова система за оценка на банковия сектор способства за повишаване на неговата стабилност и конкурентоспособност.

Ключови думи: банки, банкова система, рейтингова система

JEL: G21

POSSIBILITIES TO EVALUATE THE SUSTAINABILITY OF THE BANKS IN BULGARIA USING A RATING SYSTEM ALER(TS)

[Assoc. Prof. Bojidar Violinov Bojinov, PhD](#)

Tsenov Academy of Economics, Svishtov, Bulgaria

Abstract: As the global financial crisis of 2007 shows, the modern banks are crucial for the stability of the financial sector and the economy as a whole. The study aims to present to academics and banking professionals the developed methodology of the evaluation system for sustainable development of the banking sector ALER(TS) and assess the extent of its applicability based on real data analysis. The study argues that an independent and open-rating system to evaluating the banking sector contributes to increase its stability and competitiveness.

Key words: banks, banking system, rating system

JEL: G21

Божидар Божинов

Възможности за оценка на устойчивото развитие на банките в България чрез използване на рейтинговата система АЛЕР(ТС)

Доц. д-р Божидар Божинов
Стопанска академия „Д.А. Ценов“, Свищов, България

Както показва Световната финансова криза от 2007 година, съвременните банки са от ключово значение за стабилността на финансовия сектор и икономиката като цяло. Този факт провокира особено голям интерес за тяхното състояние и развитие, както от страна на надзорните банкови органи, така и от страна на широката общественост. Един от аспектите на предизвиканите дебати бе свързан с въпроса за рейтинговите оценки и способите за обективното измерване на състоянието на банките и сектора като цяло.

Настоящото изследване си поставя за цел да представи пред академичната общност и банковата практика у нас разработената методика на системата за оценка на устойчивото развитие на банковия сектор АЛЕР(ТС), както и да оцени степента на нейната приложимост на база извършен анализ на реални данни. В процеса на изследването се защитава тезата, че наличието на независима и отворена рейтингова система за оценка на банковия сектор способства за повишаване на неговата стабилност и конкурентоспособност.

Във втората част на изследването е направен сравнителен анализ между постигнатите резултати при оценка на банковия сектор чрез методиката на системата АЛЕР(ТС) и чрез методиката, ползвана от фондация „Банки, Инвестиции, Пари“.

*
* *

Системата АЛЕР(ТС)¹ е разработена на базата на рейтинговата система ПЕРЛИА² чрез въвеждане на механизми за отстраняване на субективния характер на системата и актуализиране на информационната база при изчисляване на показателите (поради настъпила промяна в публично достъпните форми за отчетност на банките).

Спрямо базисния вариант на рейтинговата система са извършени редица промени в използваната методология. На първо място, групите за оценка на банките са намалени чрез премахване на критериите за прозрачност, както поради субективния характер за оценка, така и поради високата степен на публичност, прилагана от кредитните институции. Всичко това намалява значително информационната значимост на тази група показатели и намалява тяхната реална тежест при изчисляване на комплексния рейтинг на банката.

¹ АЛЕР(ТС) – Активи, Ликвидност, Ефективност, Ресурси (Тестова Система)

² Прозрачност на банковата дейност, Ефективност и рентабилност, Състояние на Ресурсната база, Ликвидност на банката, Качество на банковите Активи (ПЕРЛИА). Системата е разработена през 2005 год. като част от научно изследователски проект с участието на автора под ръководството на доц. д-р Вълчев. Макар и възникнала като чисто академична разработка, системата получи своето признание от професионалната общност чрез публикуването на резултатите ѝ във вестник „Пари“ през 2005 година. За подробности вж. **Вълчев, Ж.**, Божинов, Б. и др. Дистанционен анализ на банковата дейност (методическо ръководство), Абагар, В. Търново, 2005.

Божидар Божинов

Като основни информационни източници за изчисляване на отделните показатели (вж. таблица 1) и формиране на комплексна рейтингова оценка се използват публично достъпни данни от сайта на БНБ (*Баланс на търговските банки, Отчет за доходите, Форма 40А, Б и В*). С цел изчистване на съпоставимостта на данните, същите са преработени и приведени на тримесечна база.

Таблица 1. Ключови показатели, използвани в рейтинговата система АЛЕР(мс):

АКТИВИ
<i>A1. КРЕДИТНА АКТИВНОСТ НА БАНКАТА</i>
<i>A2. КРЕДИТИРАНЕ НА РЕАЛНИЯ СЕКТОР НА ИКОНОМИКАТА</i>
<i>A3. ПРОВИЗИРАННОСТ НА КРЕДИТИТЕ</i>
<i>A4. АКТИВИ ЗА ПРЕПРОДАЖБА КАТО ПРОЦЕНТ ОТ АКТИВИТЕ</i>
<i>A5. ИЗМЕНЕНИЕ НА ДОХОДОНОСНИТЕ АКТИВИ</i>
<i>A6. ДИНАМИКА НА ЛИХВЕНИТЕ ДОХОДИ ОТ АКТИВИТЕ</i>
ЛИКВИДНОСТ
<i>L1. КАСОВА ЛИКВИДНОСТ</i>
<i>L2. ОБЩА ЛИКВИДНОСТ</i>
<i>L3. ПЪРВИЧНА ЛИКВИДНОСТ</i>
<i>L4. ВТОРИЧНА ЛИКВИДНОСТ</i>
<i>L5. КРЕДИТНО-ДЕПОЗИТЕН КОЕФИЦИЕНТ</i>
<i>L6. ДЯЛ НА КРАТКОСРОЧНИТЕ ИЗВЪНДЕПОЗИТНИ РЕСУРСИ</i>
ЕФЕКТИВНОСТ
<i>E1. УСТОЙЧИВОСТ НА ПРИХОДИТЕ ОТ ОСНОВНА ДЕЙНОСТ</i>
<i>E2. ИЗМЕНЕНИЕ НА ЧИСТИЯ ЛИХВЕН ДОХОД</i>
<i>E3. ДИНАМИКА НА ЧИСТАТА ПЕЧАЛБА</i>
<i>E4. ДЯЛ НА ПЕЧАЛБАТА В ОПЕРАТИВНИТЕ ПРИХОДИ</i>
<i>E5. ЕФЕКТИВНОСТ НА КОНТРОЛА ВЪРХУ РАЗХОДИТЕ</i>
<i>E6. РЕНТАБИЛНОСТ НА АКТИВИТЕ</i>
РЕСУРСИ
<i>R1. ДИНАМИКА НА КЛИЕНТСКАТА БАЗА</i>
<i>R2. СТАБИЛНОСТ НА ПРИВЛЕЧЕНИТЕ РЕСУРСИ</i>
<i>R3. ДИНАМИКА НА ПРИВЛЕЧЕНИТЕ СРЕДСТВА</i>
<i>R4. ИЗМЕНЕНИЕ НА СОБСТВЕНИЯ КАПИТАЛ</i>
<i>R5. ПОКРИТИЕ НА РИСКОВИТЕ АКТИВИ СЪС СОБСТВЕН КАПИТАЛ</i>
<i>R6. ТЕМП НА ВЪТРЕШНА КАПИТАЛИЗАЦИЯ</i>

Показателите за оценка на устойчивостта на търговските банки са групирани в четири раздела: Активи, Ликвидност, Ефикасност и Ресурси, като всяка група включва по шест показатели, които влизат с еднаква тежест в определяне на комплексната оценка за съответната група.

За **оценка на активите** на анализиранията банка и тяхната устойчивост са използвани следните показатели:

Божидар Божинов

A1. КРЕДИТНА АКТИВНОСТ НА БАНКАТА - изразява прираста или намалението на кредитния портфейл в анализирания период. За благоприятна тенденция се приема постепенното и плавно нарастване размера на кредитите, докато тенденцията за рязка и неравномерна промяна е свързана с прекомерно натрупване на риск и негативно влияние върху доходността.

$$\text{Кредитна активност на банката} = \frac{\text{Кредитен портфейл}_1 - \text{Кредитен портфейл}_0}{\text{Кредитен портфейл}_0} \times 100$$

A2. КРЕДИТИРАНЕ НА РЕАЛНИЯ СЕКТОР НА ИКОНОМИКАТА - отразява промяната на отпуснатите кредити към бизнеса през анализирания период. Препоръчителното поведение на показателя е свързано с неговото плавно увеличение.³

Кредитиране на реалния
сектор на икономиката

$$= \frac{\text{Кредити към реалния сектор на икономиката}_1 - \text{Кредити към реалния сектор на икономиката}_0}{\text{Кредити към реалния сектор на икономиката}_0} \times 100$$

A3. ПРОВИЗИРАНост НА КРЕДИТИТЕ - служи за индиректно измерване на качеството на кредитния портфейл чрез измерване на провизираните средства по проблемни кредити. Намаляването на стойността на този показател се свързва с повишаване качеството на кредитния портфейл, докато неговото повишаване на сигнализира за негативна тенденция по увеличаване на дела на проблемните кредити в банковия портфейл.

$$\text{Провизираност на кредитите} = \frac{\text{Специфични провизии}}{\text{Кредити общо}} \times 100$$

A4. АКТИВИ ЗА ПРЕПРОДАЖБА КАТО ПРОЦЕНТ ОТ АКТИВИТЕ - служи за индиректна оценка на качеството на кредитния портфейл, дотолкова доколкото активите за препродажба са активи, служили за обезпечение на отпуснати кредити. Увеличаването на техния дял в баланса на банката индикира увеличаване на дела на необслужваните кредити, чието обезпечение банката е придобила и желае да продаде, за да компенсира част от загубите. За положителна тенденция се смята снижаване на дела на този тип активи в общите активи на банката.

$$\text{Активи за препродажба като процент от активите} = \frac{\text{Активи за препродажба}}{\text{Активи общо}} \times 100$$

A5. ИЗМЕНЕНИЕ НА ДОХОДОНОСНИТЕ АКТИВИ - За положителна тенденция можем да говорим при наличие на траен и стабилен темп на нарастване, докато

³ Той може да се използва и като показател за оценка за ползването на отпуснатите кредити за инвестиционни нужди и създаване на активи и блага в материалната сфера. В тази насока познавателното му значение би се увеличило, ако се съчетае и с изчисляване на дял на кредитите за реалния сектор на икономиката в общия кредитен портфейл.

Божидар Божинов

продължителната тенденция за намаляването им или съществени и резки колебания в размера им се свързват с поява на неблагоприятна тенденция.

$$\begin{aligned} & \text{Изменение на} \\ & \text{доходоносните активи} \\ & = \frac{\text{Доходоносни активи}_1 - \text{Доходоносни активи}_0}{\text{Доходоносни активи}_0} \times 100 \end{aligned}$$

А6. ДИНАМИКА НА ЛИХВЕНИТЕ ДОХОДИ ОТ АКТИВИТЕ - изразява генерираните приходи от активи, т.е. степента на тяхното ефективно ползване. Той има пряка връзка и с реализираните финансови резултати от институцията, доколкото лихвените приходи заемат основен дял в приходите на всяка банка. Трайното и стабилно нарастване на приходите е положителна тенденция и може да се приеме и като оценка на банковата дейност и ефективното ѝ управление. Негативните стойности, както и случайните и резки промени говорят за потенциални проблеми или за неефективно управление на активите.

$$\text{Динамика на лихвените} \\ \text{доходи от активи} = \frac{\text{Лихвени доходи}_1 - \text{Лихвени доходи}_0}{\text{Лихвени доходи}_0} \times 100$$

Ликвидността на банката и нейната устойчивост се оценява чрез:

Л1. КАСОВА ЛИКВИДНОСТ - оценява дела на паричните наличности в актива на банката и дава представа за нейната касова ликвидност. Като благоприятна тенденция можем да приемем неговото нарастване, което отразява увеличаването на относителния дял на високоликвидните активи. Намаляването му или наличието на резки колебания индикира евентуални проблеми на банката с ликвидността ѝ.

$$\text{Касова ликвидност} = \frac{\text{Първични ликвидни резерви}}{\text{Активи общо}} \times 100$$

Л2. ОБЩА ЛИКВИДНОСТ - изразява относителния дял на първичните и вторичните резерви в общата сума на активите. Повишаването на стойностите на коефициента изразяват укрепването на ликвидното състояние на банката.

$$\text{Обща ликвидност} = \frac{\text{Ликвидни активи}}{\text{Активи общо}} \times 100$$

Л3. ПЪРВИЧНА ЛИКВИДНОСТ - изразява каква част от задълженията с краткосрочен характер са покрити с налични и приравнени към тях средства (първични резерви). Положителна тенденция наблюдаваме при плавното нарастване на коефициента и при липса на резки промени.

$$\text{Първична ликвидност} = \frac{\text{Първични ликвидни резерви}}{\text{Краткосрочни ресурси}} \times 100$$

Л4. ВТОРИЧНА ЛИКВИДНОСТ - изразява каква част от пасивите с краткосрочен характер са покрити с първични и вторични резерви. Стабилните

Божидар Божинов

нива и темпът на нарастване на показателя говорят за добро ликвидно състояние. Относително негативни са резките промени в него.

$$\text{Вторична ликвидност} = \frac{\text{Ликвидни активи}}{\text{Краткосрочни ресурси}} \times 100$$

Л5. КРЕДИТНО-ДЕПОЗИТЕН КОЕФИЦИЕНТ - изразява покритието на отпуснатите кредити с привлечени влогове. Макар че не е нормативно регулиран, приема се че неговите стойности трябва да се движат в диапазона 70-90%. По-ниските стойности говорят за повишаване на ликвидността, но за сметка на доходността, докато по-високите стойности индикират свръхагресивна кредитна политика и поемане на значителни рискове.

$$\text{Кредитно – депозитен коефициент} = \frac{\text{Отпуснати кредити}}{\text{Депозити общо}} \times 100$$

Л6. ДЯЛ НА КРАТКОСРОЧНИТЕ ИЗВЪНДЕПОЗИТНИ РЕСУРСИ - изразява дела на краткосрочните извъндепозитни ресурси, привлечени от банката към общата сума на привлечения капитал. Тенденцията за увеличаване на стойностите на показателя сигнализира за потенциални ликвидни проблеми в банката.

$$\text{Дял на краткосрочните извъндепозитни ресурси} = \frac{\text{Извъндепозитни ресурси с краткосрочен характер}}{\text{Привлечен капитал}} \times 100$$

Ефективността на банката може да се оцени чрез следните показатели:

Е1. УСТОЙЧИВОСТ НА ПРИХОДИТЕ ОТ ОСНОВНА ДЕЙНОСТ - изразява промените в оперативните приходи, т.е. лихвените приходи и други приходи, непосредствено свързани с основните операции на банката. Наличие на положителна тенденция отчитаме при тяхното плавно нарастване.

$$\text{Устойчивост на приходите от основна дейност} = \frac{\text{Приходи от основна дейност}_1 - \text{Приходи от основна дейност}_0}{\text{Приходи от основна дейност}_0} \times 100$$

Е2. ИЗМЕНЕНИЕ НА ЧИСТИЯ ЛИХВЕН ДОХОД - изразява разликата между приходите от лихви от активи и разходите за лихви по пасиви. Той е от основно значение за формиране на печалбата на банката.

$$\text{Изменение на чистия лихвен доход} = \frac{\text{Чист лихвен доход}_1 - \text{Чист лихвен доход}_0}{\text{Чист лихвен доход}_0} \times 100$$

Е3. ДИНАМИКА НА ЧИСТАТА ПЕЧАЛБА - изразява изменението на чистата печалба през анализирания период. Като положителна тенденция се отчита при устойчиво и плавно нарастване на печалбата, Наличието на резки колебания или тенденцията към свиване на печалбата индикират за влошаване на финансовото състояние на банката.

Божидар Божинов

$$\text{Динамика на чистата печалба} = \frac{\text{Чиста печалба}_1 - \text{Чиста печалба}_0}{\text{Чиста печалба}_0} \times 100$$

E4. ДЯЛ НА ПЕЧАЛБАТА В ОПЕРАТИВНИТЕ ПРИХОДИ - изразява каква част от приходите, след приспадане на съответните разходи, формират банковата печалба. Нарастването на показателя говори за оптимизиране на разходите в банката.

$$\text{Дял на печалбата в оперативните приходи} = \frac{\text{Чиста печалба}}{\text{Доходи общо}} \times 100$$

E5. ЕФЕКТИВНОСТ НА КОНТРОЛА ВЪРХУ РАЗХОДИТЕ - изразява какви нелихвени разходи прави банката за единица актив. Същият може да се използва от банковия мениджмънт като измерител на ефективността на разходите. Като положителна тенденция може да се отчете неговото намаляване и клонене към нула.

$$\text{Ефективност на контрола върху разходите} = \frac{\text{Нелихвени разходи}}{\text{Активи общо}} \times 100$$

E6. РЕНТАБИЛНОСТ НА АКТИВИТЕ - дава представа колко печалба се пада на единица активи. Обикновено неговите стойности варират между 0,5% и 2%. Ниските му нива индикират неуспешна кредитна и инвестиционна политика или необосновано големи разходи, докато високите стойности се свързват с агресивна кредитна политика.

$$\text{Рентабилност на активите} = \frac{\text{Чиста печалба}}{\text{Активи общо}} \times 100$$

За **оценка на банковите ресурси** и тяхната устойчивост са използвани следните показатели:

P1. ДИНАМИКА НА КЛИЕНТСКАТА БАЗА - изразява промяната на клиентската база в анализирания период. За положителна тенденция говорим при плавното ѝ нарастване, докато резките промени или свиването ѝ говорят за нестабилност или загуба на клиенти.

$$\text{Динамика на клиентската база} = \frac{\frac{\text{Привлечени ресурси от реалния сектор на икономиката}_1}{\text{Привлечени ресурси от реалния сектор на икономиката}_0} - \frac{\text{Привлечени ресурси от реалния сектор на икономиката}_0}{\text{Привлечени ресурси от реалния сектор на икономиката}_0}}{\text{Привлечени ресурси от реалния сектор на икономиката}_0} \times 100$$

P2. СТАБИЛНОСТ НА ПРИВЛЕЧЕНИТЕ РЕСУРСИ - отразява промяната на стабилните ресурси през анализирания период. Стабилността на ресурсите е от изключително значение за банката, тъй като непосредствено се отразява върху способността ѝ за разширяване на дългосрочното кредитиране.

Божидар Божинов

$$\text{Величина на стабилните привлечени ресурси} = \frac{\text{Стабилни привлечени ресурси}_1 - \text{Стабилни привлечени ресурси}_0}{\text{Стабилни привлечени ресурси}_0} \times 100$$

Р3. ДИНАМИКА НА ПРИВЛЕЧЕНИТЕ СРЕДСТВА - отразява промяната на привлечените средства през анализирания период. Положителна тенденция отчитаме при устойчиво нарастване на привлечените средства. Внезапното и рязко свиване на ресурсната база може да провокира проблеми с ликвидността, а в определени случаи да доведе и до фалит.

$$\begin{aligned} &\text{Динамика на привлечените ресурси} \\ &= \frac{\text{Привлечени ресурси}_1 - \text{Привлечени ресурси}_0}{\text{Привлечени ресурси}_0} \times 100 \end{aligned}$$

Р4. ИЗМЕНЕНИЕ НА СОБСТВЕНИЯ КАПИТАЛ - отразява изменението на собствения капитал през анализирания период. Положителна тенденция отчитаме при плавно нарастване на собствения капитал, тъй като той спомага за нормалното функциониране на банката и служи като своеобразна капиталова възглавница срещу рискове и неочаквани загуби.

$$\text{Изменение на собствения капитал} = \frac{\text{Собствен капитал}_1 - \text{Собствен капитал}_0}{\text{Собствен капитал}_0} \times 100$$

Р5. ПОКРИТИЕ НА РИСКОВИТЕ АКТИВИ СЪС СОБСТВЕН КАПИТАЛ - отразява рисковия профил на банката. Тенденцията за намаляване на покритието на рисковите активи със собствен капитал се отчита за неблагоприятна и може да доведе до критична ситуация за банката. За положителна тенденция говорим при повишаване на степента на покритие на рисковите активи със собствен капитал.

$$\text{Покритие на рисковите активи със собствен капитал} = \frac{\text{Собствен капитал}}{\text{Рискови активи}} \times 100$$

Р6. ТЕМП НА ВЪТРЕШНА КАПИТАЛИЗАЦИЯ - отразява изменението на дела на чистата печалба в капитализирането на собствения капитал през анализирания период, т.е. до каква степен банката може чрез вътрешни източници да увеличи собствения си капитал. Положителна тенденция отчитаме при плавно нарастване на показателя.

$$\begin{aligned} &\text{Темп на вътрешна капитализация} \\ &= \frac{\left(\frac{\text{Собствен капитал}_1}{\text{Основен капитал}_1} \right) - \left(\frac{\text{Собствен капитал}_0}{\text{Основен капитал}_0} \right)}{\left(\frac{\text{Собствен капитал}_0}{\text{Основен капитал}_0} \right)} \times 100 \end{aligned}$$

Втората ключова насока, в която е променена методиката на рейтинговата система спрямо базисната ѝ версия, е чрез обективизиране на рейтинговите оценки на всеки от показателите. За целта се запазват броят и

Божидар Божинов

значенията на рейтинговите оценки (5 оценки от +2 до -2), но вместо експертния подход при тяхното оценяване, в системата АЛЕР(ТС) оценката да се поставя в зависимост от темпа на промяна спрямо предходния анализиран период. Рейтинговата оценка по конкретния показател получава стойност (+2) при ръст над 15% спрямо предходния период, (+1) при ръст между 5 и 15%, (0) при изменение в диапазона от -5% до +5% спрямо предходния период, (-1) при спад между 5 и 15% и (2) при спад над 15%.

Изчисляването на комплексната оценка на индивидуалните показатели, участващи при крайното формиране на рейтинга се извършва като техните оценки (респ. получени рейтинги) се осредняват за изминалите 6-тримесечия (с цел изглаждане на тренда им) чрез използването на формулата:

$$\text{Комплексна оценка по индивидуален показател от рейтинговата система} = \frac{\sum_{i=0}^{n=6} \text{Стойност на индивидуалния рейтинг} \cdot \text{Тримесечие } (n-i)}{n}$$

Комплексната рейтингова оценка за всяка отделна оценявана група се получава като сума от рейтингите на участващите в нея показатели:

$$\text{Комплексна оценка по оценъчна група от рейтинговата система} = \sum_{i=1}^{n=6} \text{Комплексна оценка по индивидуален показател от рейтинговата система } i$$

Поради отпадането на една от базисните групи, използвани в системата ПЕРЛА, при изчисляване на комплексния рейтинг на анализирания банка чрез методологията на АЛЕР(ТС) се използват следните тегла⁴:

$$\text{Комплексен рейтинг} = [0,27 \times A] + [0,26 \times Л] + [0,24 \times E] + [0,23 \times P]$$

Крайната оценка за устойчивото развитие на банката се извършва чрез съотнасянето на комплексния рейтинг в една от следните групи: от 12 до 7,2 – просперираща банка; от 7,2 до 2,4 – нормално развиваща се банка; от 2,4 до -2,4 – стагнираща банка; от -2,4 до -7,2 – неустойчива банка; и от -7,2 до -12 – критично уязвима банка.

В следващата таблица са представени резултатите от прилагането на методологията на рейтинговата система АЛЕР(ТС) към данните за българския банков сектор в периода март 2007 – март 2013 година.

⁴ Тежестта на отделните тегла се определя чрез адаптиране на използваните тегла в ПЕРЛА

Таблица 2. Комплексен рейтинг на устойчивостта на българските банки (АЛЕР(ТС), март 20177 – март 2013 година)

КОМПЛЕКСЕН РЕЙТИНГ (по АЛЕР(ТС)) (банките са подредени по последните 3 знака от кода на банката)	дек.08	март.09	юни.09	септ.09	дек.09	март.10	юни.10	септ.10	дек.10	март.11	юни.11	септ.11	дек.11	март.12	юни.12	септ.12	дек.12	март.13
ИНВЕСТБАНК	-0,10	0,21	1,35	0,64	-0,17	-0,13	2,19	1,25	0,88	1,54	1,83	1,20	0,97	1,22	0,53	0,92	1,31	0,52
ОБЩИНСКА БАНКА	0,35	-0,90	-1,08	0,03	0,03	0,40	0,19	1,23	2,14	0,75	1,34	1,04	2,16	1,00	1,38	2,12	2,45	2,33
ПЪРВА ИНВЕСТИЦИОННА БАНКА	0,73	0,15	-0,20	-0,25	0,18	-0,33	0,47	1,56	0,88	1,78	2,17	0,90	0,53	-0,49	1,40	0,59	-0,30	0,20
РАЙФАЙЗЕНБАНК (БЪЛГАРИЯ)	-2,38	-3,16	-2,35	-1,56	-1,52	-0,72	0,63	1,32	1,98	1,32	2,06	1,49	1,19	1,33	1,64	1,92	1,22	1,95
БЪЛГАРО-АМЕРИКАНСКА КРЕДИТНА БАНКА	-0,69	-0,71	-1,80	-0,84	-0,42	1,76	1,14	0,91	2,87	2,17	1,85	0,74	2,36	3,08	2,02	2,41	2,51	1,15
БАНКА ПИРЕОС БЪЛГАРИЯ	-0,17	-1,77	-0,68	-0,50	-0,02	0,50	2,54	2,61	2,06	2,50	1,21	2,92	1,24	2,11	3,35	3,57	3,82	2,19
МКБ ЮНИОНБАНК	-0,09	-1,40	-0,20	0,98	0,48	0,41	1,04	2,14	3,07	0,40	1,28	2,15	2,22	1,68	0,25	1,97	1,39	0,34
ОБЕДИНЕНА БЪЛГАРСКА БАНКА	-1,61	-3,40	-1,52	-1,12	-1,53	-0,87	0,31	1,64	0,73	1,30	1,37	1,68	1,36	1,19	0,90	0,29	0,60	1,39
КОРПОРАТИВНА ТЪРГОВСКА БАНКА	0,95	0,61	0,08	-0,31	0,22	0,99	0,12	0,90	2,54	1,82	1,85	1,11	2,37	1,30	0,58	1,62	1,92	0,90
ПРОКРЕДИТ БАНК (БЪЛГАРИЯ)	-0,99	-0,77	-0,98	0,78	1,11	1,11	2,60	2,18	2,26	1,00	0,81	0,62	1,14	0,83	0,99	1,28	1,14	1,59
ТЪРГОВСКА БАНКА Д	-0,65	-1,38	-0,30	0,15	1,38	0,34	1,44	2,12	0,58	0,05	-0,72	1,16	0,13	0,02	0,91	1,32	1,38	-0,46
ТОКУДА БАНК	0,61	0,00	-0,52	0,72	1,25	1,18	1,22	1,51	1,20	0,37	0,17	0,95	1,10	0,84	1,56	2,48	1,46	0,47
БАНКА ДСК	0,09	-1,51	-0,47	1,31	1,14	0,60	1,24	3,26	2,71	0,40	0,42	1,21	1,99	1,20	0,91	2,01	1,40	1,95
ТИ БИ АЙ БАНК	1,29	0,44	-0,29	-0,46	-0,42	0,15	0,04	0,70	1,18	1,55	2,10	1,52	2,87	3,07	3,50	3,30	2,25	2,75
СОСИЕТЕ ЖЕНЕРАЛ ЕКСПРЕСБАНК	0,74	0,56	0,96	0,24	0,59	0,17	1,86	0,90	1,35	1,96	2,01	2,48	1,53	1,98	1,46	1,87	1,84	0,65
ИНТЕРНЕТЪНЪЛ АСЕТ БАНК	-0,79	-1,73	-0,16	-0,46	-0,17	-0,76	0,04	0,06	-0,39	-0,41	-0,33	1,67	0,05	1,36	1,24	2,42	2,49	0,89

КРЕДИ АГРИКОЛ	-0,59	-0,33	-0,28	0,70	-0,79	1,74	0,47	-0,48
	-0,94	0,31	-1,03	0,49	-1,05	-0,70	-0,13	-1,20
ЧПБ ТЕКСИМ	-1,15	1,45	-0,93	-0,11	0,03	-0,43	-1,06	-1,55
	-1,52	0,14	0,96	1,15	-1,42	0,47	-0,12	-2,16
АЛИАНЦ БАНК БЪЛГАРИЯ	-0,70	0,71	0,60	1,37	0,43	2,06	-1,24	-0,93
	-0,85	0,83	1,29	0,65	0,41	0,91	-0,37	-1,53
БЪЛГАРСКА БАНКА ЗА РАЗВИТИЕ	0,67	0,20	1,29	0,58	0,96	0,73	-0,19	0,74
	0,89	-0,84	1,83	1,13	1,85	1,83	0,26	0,38
УНИКРЕДИТ БУЛБАНК	1,49	-1,44	3,57	2,03	0,56	3,17	1,46	1,31
	2,24	-1,13	1,95	0,35	1,77	1,83	2,37	0,93
ЦЕНТРАЛНА КООПЕРАТИВНА БАНКА	1,09	-0,89	1,93	0,10	1,26	0,88	2,43	-0,42
	0,88	-0,66	2,63	0,62	2,17	1,45	1,32	0,63
СИБАНК	0,44	0,39	2,47	0,55	1,53	1,77	1,81	0,67
	0,79	1,47	2,64	0,32	1,02	1,21	1,56	-0,06
ЮРОБАНК И ЕФ ДЖИ БЪЛГАРИЯ	1,09	0,99	1,15	0,51	1,13	-0,39	0,64	-0,02
	0,78	2,85	2,05	1,46	1,33	0,81	0,69	1,00
	1,07	2,11	1,82	1,00	1,44	0,81	1,11	1,78
	1,13	1,69	0,35	1,43	0,33	0,15	0,65	2,10

В таблица 3 е представено формирането на комплексния рейтинг на българските банки към края на 2012 година:

Таблица 3. Комплексен рейтинг на устойчивостта на българските банки (АЛЕР(ТС), декември 2012 година).

Банки	Комплексен рейтинг „Активи“	Комплексен рейтинг „Ликвидност“	Комплексен рейтинг „Ефективност“	Комплексен рейтинг „Ресурси“	Комплексен рейтинг „2012“	Оценка
БАНКА ПИРЕОС БЪЛГАРИЯ	4,33	5,17	3,67	1,83	3,82	нормално развиваща се банка
БЪЛГАРО-АМЕРИКАНСКА КРЕДИТНА БАНКА	3,00	3,50	2,67	0,67	2,51	нормално развиваща се банка
ИНТЕРНЕТЪНЪЛ АСЕТ БАНК	2,33	3,67	2,83	1,00	2,49	нормално развиваща се банка
ОБЩИНСКА БАНКА	1,33	2,67	5,17	0,67	2,45	нормално развиваща се банка
ТИ БИ АЙ БАНК	1,50	6,33	0,33	0,50	2,25	стагнираща банка
ЧПБ ТЕКСИМ	2,00	2,33	3,83	0,17	2,11	стагнираща банка
КОРПОРАТИВНА ТЪРГОВСКА БАНКА	2,33	1,17	2,50	1,67	1,92	стагнираща банка
СОСИЕТЕ ЖЕНЕРАЛ ЕКСПРЕСБАНК	2,67	2,83	0,17	1,50	1,84	стагнираща банка
АЛИАНЦ БАНК БЪЛГАРИЯ	2,67	2,67	2,17	-0,50	1,82	стагнираща банка
ЮРОБАНК И ЕФ ДЖИ БЪЛГАРИЯ	0,50	3,17	1,33	2,17	1,78	стагнираща банка
ТОКУДА БАНК	2,00	1,17	0,67	2,00	1,46	стагнираща банка
УНИКРЕДИТ БУЛБАНК	3,00	0,17	1,50	1,00	1,44	стагнираща банка
БАНКА ДСК	1,00	2,33	2,50	-0,33	1,40	стагнираща банка
ТЪРГОВСКА БАНКА Д	0,50	3,83	2,00	-1,00	1,38	стагнираща банка
ИНВЕСТБАНК	1,67	0,67	3,67	-0,83	1,31	стагнираща банка
РАЙФАЙЗЕНБАНК (БЪЛГАРИЯ)	2,83	2,17	0,67	-1,17	1,22	стагнираща банка
МКБ ЮНИОНБАНК	0,00	2,17	4,00	-1,33	1,22	стагнираща банка
ПРОКРЕДИТ БАНК (БЪЛГАРИЯ)	-0,17	5,17	-0,67	0,00	1,14	стагнираща банка

СИБАНК	0,33	3,00	1,33	-0,33	1,11	стагнираща банка
КРЕДИ АГРИКОЛ	2,67	3,17	-1,00	-1,00	1,07	стагнираща банка
БЪЛГАРСКА БАНКА ЗА РАЗВИТИЕ	2,17	2,00	1,17	-1,67	1,00	стагнираща банка
ЦЕНТРАЛНА КООПЕРАТИВНА БАНКА	4,50	-1,17	1,17	-1,67	0,81	стагнираща банка
ОБЕДИНЕНА БЪЛГАРСКА БАНКА	2,00	1,83	0,17	-2,00	0,60	стагнираща банка
ПЪРВА ИНВЕСТИЦИОННА БАНКА	-0,67	2,50	-0,17	-3,17	-0,30	стагнираща банка

Получените резултати не са учудващи, тъй като при осъществения анализ ясно е видимо негативното влияние на Световната финансова криза и върху банковия сектор у нас. В тези условия дори оценката „стагнираща“ е относително добра, особено на фона на проблемите на околните балкански страни и фалитите в Кипър⁵.

От интерес за изследването е сравняването на получените резултати с такива, получени чрез други рейтингови системи. Единствената подобна система е разработената от Българската агенция за кредитен рейтинг и използвана от Фондация „Банки Инвестиции Пари“ за нейната годишна класация. Системата представлява рейтинговане на банките в четири основни и независими раздела:⁶

- **Раздел „Най-добра банка“**, включващ показателите (1) Възвръщаемост на активите, (2) Нетен лихвен марж, (3) Отношение собствен капитал към среден размер на активите, (4) Отношение текущи активи към общо активи, (5) Коригирано ниво на ливъридж, (6) Динамика на привлечените депозити за оценяваната година, (7) Динамика на собствения капитал, (8) Дял на депозитите на граждани в общите депозити, (9) Отношението среден размер на кредитния портфейл към среден размер на активите, (10) Общо активи, (11) Собствен капитал, и (12) Възвръщаемост на собствения капитал;
- **Раздел „Най-бързо развиваща се банка“**, включващ показателите (1) Динамика на активите за оценяваната година в проценти, (2) Динамика на кредитния портфейл за оценяваната година в проценти, (3) Динамика на привлечените средства за оценяваната година в проценти, (4) Динамика на активите в абсолютни стойности, (5) Динамика на кредитния портфейл в абсолютни стойности, и (6) Динамика на привлечени средства в абсолютни стойности;
- **Раздел „Най-печеливша банка“**, включващ показателите (1) Възвръщаемост на собствения капитал, (2) Възвръщаемост на

⁵ При прилагането на системата ПЕРЛА през септември 2004 година, 5 банки получиха оценка „просперираща“, 17 – „нормално работеща“, 5 – „стагнираща“ и 1 – „неустойчива“. За повече вж. **Вътев, Ж.**, **Божинов, Б.** и др. Дистанционен анализ на банковата дейност (методическо ръководство), Абагар, В. Търново, 2005.

⁶ Източник: <http://news.expert.bg/n426832>

активите, (3) Нетен лихвен марж, (4) Отношение на доходи от такси и комисионни към среден размер на общо активи, и (5) Нетна печалба;

- **Раздел „Най-добре управлявана банка“**, включващ показатели: (1) Възвръщаемост на активите, (2) Нетен лихвен марж, (3) Отношение собствен капитал към среден размер на активите, (4) Отношение на текущи активи към общо активи, (5) Коригирано ниво на ливъридж, (6) Динамика на привлечени депозити за оценяваната година, (7) Динамика на собствения капитал, (8) Отношение среден размер на кредитния портфейл към среден размер на активите, и (9) Възвръщаемост на собствения капитал.

Системата не извършва комплексна оценка на банките. Детайлите за самата методология, включително начина на изчисляване на коефициентите и тяхното точкуване, не са публично достъпни за обществеността. Поради тази причина е трудно да се извършва директно съпоставяне между резултатите, получени въз основа на различни методики и начини за изчисляване.

В таблица 3 е направена комплексна оценка на дейността на банките, базирана на тяхното представяне по отделните категории по методиката на БИП. Комплексната оценка е получена чрез сумиране на точките на всяка банка за всяка оценявана категория, като при оценяване на нейната обективност следва да се отчита факта, че е налице известно изкривяване, тъй като в получената оценка определени показатели имат относително по-висока тежест.⁷

Таблица 4. Сравнителен анализ между оценките на банковата система за 2012 година по рейтинговата система на фондация "Банки Инвестиции Пари" и рейтинговата система АЛЕР(ТС)

Банка	Най-добра банка 2012		Най-бързо развиваща се банка 2012		Най-печеливша банка 2012		Най-добре управлявана банка 2012		Комплексна оценка 2012 по БИП		Рейтинг по АЛЕР(ТС) декември 2012		Разлика в класиранията между двете системи
	Място	Точки	Място	Точки	Място	Точки	Място	Точки	Място	Точки	Място	Рейтинг	
Уникредит Булбанк	2	194	6	106	3	98	2	142	1	540	12	1,44	11
Корпоративна	4	161	1	135	9	71	6	118	2	485	7	1,92	5

⁷ С **трикратната си тежест участват** показателите: (1) Възвръщаемост на активите, (2) Възвръщаемост на собствения капитал, и (3) Нетен лихвен марж участват трикратно при формирането на комплексната оценка. С **двукратния си размер участват следните показатели**: (1) Динамика на привлечени депозити за оценяваната година, (2) Динамика на собствения капитал, (3) Коригирано ниво на ливъридж, (4) Отношение на текущи активи към общо активи, (5) Отношение на собствения капитал към средния размер на активите, и (6) Отношение на средния размер на кредитния портфейл към средния размер на активите.

Търговска Банка													
Банка ДСК	1	195	16	53	1	107	3	128	3	483	13	1,40	10
Ти Би Ай Банк	5	161	3	110	16	50	1	146	4	467	5	2,25	1
Сосиете Женерал Експрес- банк	6	158	8	98	4	87	9	114	5	457	8	1,84	3
Интерне- шънъл Асет Банк	13	144	4	108	10	64	4	125	6	441	3	2,49	3
Прокредит Банк	10	151	13	61	2	105	5	119	7	436	18	1,14	11
Централна Коопера- тивна Банка	7	158	5	107	13	58	12	112	8	435	21	0,81	14
Първа Инвести- ционна Банка	9	151	2	113	7	75	19	91	9	430	23	- 0,30	14
Алианц Банк	14	144	10	76	8	72	11	113	10	405	9	1,82	1
Банка Пиреос	3	161	17	47	12	59	10	113	11	380	1	3,82	10
Д Банк	20	122	7	99	17	47	13	109	12	377	14	1,38	2
СИБАНК	11	146	20	39	5	76	14	107	13	368	19	1,11	6
Общинска Банка	21	118	14	59	6	75	15	102	14	354	4	2,45	10
Тексим Банк	15	140	12	63	21	27	7	117	15	347	6	2,11	9
Българо- Американ- ска кредитна банка	16	134	9	96	23	9	16	99	16	338	2	2,51	14
Токуда Банк	17	132	15	57	20	33	8	116	17	338	11	1,46	6
Пощенска Банка (Юробанк България)	8	152	23	20	14	56	17	96	18	324	10	1,78	8
Инвест- банк	19	124	11	69	19	34	18	91	19	318	15	1,31	4
Обединена Българска Банка	12	145	18	44	18	42	21	85	20	316	22	0,60	2
Райфайзен	18	129	21	27	15	54	22	83	21	293	16	1,22	5

банк													
МКБ Юнион- банк	22	113	22	26	11	61	20	87	22	287	17	1,22	5
Креди Агрикол	23	79	19	43	22	20	23	71	23	213	20	1,07	3

Значително по-точна съпоставка между двете системи може да бъде направена чрез приравняване на част от изчислените рейтинги по групи към състава на оценките, поставяни въз основа на методиката на фондация „Банки, инвестиции, пари“. Така например, оценяването в *раздел „Най-добра банка“* включва 12 показателя, разпределени както следва: 4 за оценка на ефективността на банката (33,3% относителен дял в цялата оценка), 4 за оценка на качеството на активите (33,3% относителен дял) и 4 за оценка на ресурсната база на банката (33,3%). Прилагайки тази логика към рейтингите от отделните групи на АЛЕР(ТС), нашата оценка за най-добра банка би придобила вида:

$$\text{Комплексна оценка за най – добра банка} = (0,333 \times A) + (0,333 \times E) + (0,333 \times P)$$

(по АЛЕР(ТС))

Таблица 5. Сравнителен анализ на оценката за „Най-добра банка“ по методиката на БИП и адаптирана оценка по АЛЕР(ТС)

Банки	Комплексен рейтинг „Активи“	Комплексен рейтинг „Ефективност“	Комплексен рейтинг „Ресурси“	Комплексен рейтинг „Най-добра банка 2012“	Място АЛЕР(ТС)	„Най-добра банка 2012“ БИП	Място БИП
БАНКА ПИРЕОС БЪЛГАРИЯ	4,33	3,67	1,83	3,24	1	161	3
ОБЩИНСКА БАНКА	1,33	5,17	0,67	2,37	2	118	21
КОРПОРАТИВНА ТЪРГОВСКА БАНКА	2,33	2,5	1,67	2,15	3	161	4
БЪЛГАРО-АМЕРИКАНСКА КРЕДИТНА БАНКА	3	2,67	0,67	2,09	4	134	16
ИНТЕРНЕТЪНЪЛ АСЕТ БАНК	2,33	2,83	1	2,03	5	144	13
ЧПБ ТЕКСИМ	2	3,83	0,17	1,98	6	140	15
УНИКРЕДИТ БУЛБАНК	3	1,5	1	1,82	7	194	2
ТОКУДА БАНК	2	0,67	2	1,54	8	132	17
ИНВЕСТБАНК	1,67	3,67	-0,83	1,49	9	124	19
СОСИЕТЕ ЖЕНЕРАЛ ЕКСПРЕСБАНК	2,67	0,17	1,5	1,43	10	158	6
АЛИАНЦ БАНК БЪЛГАРИЯ	2,67	2,17	-0,5	1,43	10	144	14

ЦЕНТРАЛНА КОО- ПЕРАТИВНА БАНКА	4,5	1,17	-1,67	1,32	12	158	7
ЮРОБАНК И ЕФ ДЖИ БЪЛГАРИЯ	0,5	1,33	2,17	1,32	12	152	8
БАНКА ДСК	1	2,5	-0,33	1,05	14	195	1
МКБ ЮНИОНБАНК	0	4	-1,33	0,88	15	113	22
РАЙФАЙЗЕНБАНК (БЪЛГАРИЯ)	2,83	0,67	-1,17	0,77	16	129	18
ТИ БИ АЙ БАНК	1,5	0,33	0,5	0,77	16	161	5
БЪЛГАРСКА БАНКА ЗА РАЗВИТИЕ	2,17	1,17	-1,67	0,55	17		
ТЪРГОВСКА БАНКА Д	0,5	2	-1	0,50	18	122	20
СИБАНК	0,33	1,33	-0,33	0,44	19	146	11
КРЕДИ АГРИКОЛ	2,67	-1	-1	0,22	20	79	23
ОБЕДИНЕНА БЪЛГАРСКА БАНКА	2	0,17	-2	0,06	21	145	12
ПРОКРЕДИТ БАНК (БЪЛГАРИЯ)	-0,17	-0,67	0	-0,28	22	151	10
ПЪРВА ИНВЕСТИ- ЦИОННА БАНКА	-0,67	-0,17	-3,17	-1,32	23	151	9

При прилагането на аналогичен подход към *раздел „Най-бързо развиваща се банка“*, 6-те показателя се разпределят както следва: 4 за оценка на качеството на активите (66,6,% относителен дял) и 2 за оценка на ресурсната база на банката (33,3%), а приравняването на рейтингите от отделните групи на АЛЕР(ТС), придобива вида:

$$\begin{aligned} & \text{Комплексна оценка} \\ & \text{за най – бързо} \\ & \text{развиваща се банка} \\ & \text{(по АЛЕР(ТС))} \end{aligned} = (0,666 \times A) + (0,333 \times P)$$

Таблица 6. Сравнителен анализ на оценката за *„Най-бързо развиваща се банка“* по методиката на БИП и адаптирана оценка по АЛЕР(ТС)

Банки	Комплексен рейтинг „Активи“	Комплексен рейтинг „Ресурси“	Комплексен рейтинг „Най-бързо развиваща се банка 2012“	Място АЛЕР(ТС)	Комплексен рейтинг „Най-бързо развиваща се банка 2012“ БИП	Място БИП
БАНКА ПИРЕОС БЪЛГАРИЯ	4,33	1,83	3,46	1	47	17
ЦЕНТРАЛНА КООПЕ-РАТИВНА БАНКА	4,5	-1,67	2,42	2	107	5

УНИКРЕДИТ БУЛБАНК	3	1	2,31	3	106	6
СОСИЕТЕ ЖЕНЕРАЛ ЕКСПРЕСБАНК	2,67	1,5	2,26	4	98	8
БЪЛГАРО- АМЕРИКАНСКА КРЕДИТНА БАНКА	3	0,67	2,20	5	96	9
КОРПОРАТИВНА ТЪРГОВСКА БАНКА	2,33	1,67	2,09	6	135	1
ТОКУДА БАНК	2	2	1,98	7	57	15
ИНТЕРНЕТЪНЪЛ АСЕТ БАНК	2,33	1	1,87	8	108	4
АЛИАНЦ БАНК БЪЛГАРИЯ	2,67	-0,5	1,60	9	76	10
РАЙФАЙЗЕНБАНК (БЪЛГАРИЯ)	2,83	-1,17	1,48	10	27	21
КРЕДИ АГРИКОЛ	2,67	-1	1,43	11	43	19
ЧПБ ТЕКСИМ	2	0,17	1,38	12	63	12
ТИ БИ АЙ БАНК	1,5	0,5	1,16	13	110	3
ОБЩИНСКА БАНКА	1,33	0,67	1,10	14	59	14
ЮРОБАНК И ЕФ ДЖИ БЪЛГАРИЯ	0,5	2,17	1,05	15	20	23
БЪЛГАРСКА БАНКА ЗА РАЗВИТИЕ	2,17	-1,67	0,88	16		
ИНВЕСТБАНК	1,67	-0,83	0,83	17	69	11
ОБЕДИНЕНА БЪЛГАРСКА БАНКА	2	-2	0,66	18	44	18
БАНКА ДСК	1	-0,33	0,55	19	53	16
СИБАНК	0,33	-0,33	0,11	20	39	20
ТЪРГОВСКА БАНКА Д	0,5	-1	0,00	21	99	7
ПРОКРЕДИТ БАНК (БЪЛГАРИЯ)	-0,17	0	-0,11	22	61	13
МКБ ЮНИОНБАНК	0	-1,33	-0,44	23	26	22
ПЪРВА ИНВЕСТИ- ЦИОННА БАНКА	-0,67	-3,17	-1,49	24	113	2

Сравняването между класацията на БИП в *раздел „Най-печеливша банка“* с резултатите от АЛЕР(тс) се базира единствено на оценката в групата „Ефективност“, тъй като фондацията оценява най-печелившата банка единствено с показатели за ефективност.

Комплексна оценка
за най – печеливша
банка (по АЛЕР(тс)) = Комплексен рейтинг
раздел "Ефективност"

Таблица 7. Сравнителен анализ на оценката за „Най-печеливша банка“ по методиката на БИП и адаптирана оценка по АЛЕР(ТС)

Банки	Комплексен рейтинг „Ефективност“	Комплексен рейтинг „Най-печеливша банка 2012“	Място АЛЕР(ТС)	„Най-добра банка 2012“ БИП	Място БИП
ОБЩИНСКА БАНКА	5,17	5,17	1	75	6
МКБ ЮНИОНБАНК	4	4,00	2	61	11
ЧПБ ТЕКСИМ	3,83	3,83	3	27	21
БАНКА ПИРЕОС БЪЛГАРИЯ	3,67	3,67	4	59	12
ИНВЕСТБАНК	3,67	3,67	4	34	19
ИНТЕРНЕТЪНЪЛ АСЕТ БАНК	2,83	2,83	6	64	10
БЪЛГАРО-АМЕРИКАНСКА КРЕДИТНА БАНКА	2,67	2,67	7	9	23
КОРПОРАТИВНА ТЪРГОВСКА БАНКА	2,5	2,50	8	71	9
БАНКА ДСК	2,5	2,50	8	107	1
АЛИАНЦ БАНК БЪЛГАРИЯ	2,17	2,17	10	72	8
ТЪРГОВСКА БАНКА Д	2	2,00	11	47	17
УНИКРЕДИТ БУЛБАНК	1,5	1,50	12	98	3
ЮРОБАНК И ЕФ ДЖИ БЪЛГАРИЯ	1,33	1,33	13	56	14
СИБАНК	1,33	1,33	13	76	5
ЦЕНТРАЛНА КОО-ПЕРАТИВНА БАНКА	1,17	1,17	15	58	13
БЪЛГАРСКА БАНКА ЗА РАЗВИТИЕ	1,17	1,17	15		
РАЙФАЙЗЕН-БАНК (БЪЛГАРИЯ)	0,67	0,67	17	54	15
ТОКУДА БАНК	0,67	0,67	17	33	20
ТИ БИ АЙ БАНК	0,33	0,33	19	50	16
ОБЕДИНЕНА БЪЛГАРСКА БАНКА	0,17	0,17	20	42	18

ПЪРВА ИНВЕСТИ- ЦИОННА БАНКА	-0,17	-0,17	20	75	7
СОСИЕТЕ ЖЕНЕРАЛ ЕКСПРЕСБАНК	0,17	0,17	20	87	4
ПРОКРЕДИТ БАНК (БЪЛГАРИЯ)	-0,67	-0,67	23	105	2
КРЕДИ АГРИКОЛ	-1	-1,00	24	20	22

Оценката на системата АЛЕР(тс) по отношение на *раздел „Най-добре управлявана банка“*, се извършва чрез приравняване на комплексните групови рейтинги по формулата:

$$\begin{aligned} &\text{Комплексна оценка} \\ &\text{за най – добре} \\ &\text{управлявана банка} = (0,333 \times A) + (0,444 \times E) + (0,222 \times P) \\ &\text{(по АЛЕР(тс))} \end{aligned}$$

Таблица 8. Сравнителен анализ на оценката за „Най-добре управлявана банка“ по методиката на БИП и адаптирана оценка по АЛЕР(ТС)

Банки	Комплексен рейтинг „Активи“	Комплексен рейтинг „Ефективност“	Комплексен рейтинг „Ресурси“	Комплексен рейтинг „Най-добра банка 2012“	Място АЛЕР(тс)	„Най-добра банка 2012“ БИП	Място БИП
БАНКА ПИРЕОС БЪЛГАРИЯ	4,33	3,67	1,83	3,45	1	113	10
ОБЩИНСКА БАНКА	1,33	5,17	0,67	2,86	2	102	15
КОРПОРАТИВНА ТЪРГОВСКА БАНКА	2,33	2,5	1,67	2,24	3	118	6
БЪЛГАРО-АМЕРИКАНСКА КРЕДИТНА БАНКА	3	2,67	0,67	2,31	4	99	16
ИНТЕРНЕТЪНЪЛ АСЕТ БАНК	2,33	2,83	1	2,23	5	125	4
ЧПБ ТЕКСИМ	2	3,83	0,17	2,38	6	117	7
УНИКРЕДИТ БУЛБАНК	3	1,5	1	1,87	7	142	2
ТОКУДА БАНК	2	0,67	2	1,39	8	116	8
ИНВЕСТБАНК	1,67	3,67	-0,83	1,98	9	91	18
АЛИАНЦ БАНК БЪЛГАРИЯ	2,67	2,17	-0,5	1,73	10	113	11
СОСИЕТЕ	2,67	0,17	1,5	1,29	11	114	9

ЖЕНЕРАЛ ЕКСПРЕСБАНК							
ЦЕНТРАЛНА КОО- ПЕРАТИВНА БАНКА	4,5	1,17	-1,67	1,63	12	112	12
ЮРОБАНК И ЕФ ДЖИ БЪЛГАРИЯ	0,5	1,33	2,17	1,23	12	96	17
БАНКА ДСК	1	2,5	-0,33	1,36	14	128	3
МКБ ЮНИОНБАНК	0	4	-1,33	1,47	15	87	20
РАЙФАЙЗЕНБАНК (БЪЛГАРИЯ)	2,83	0,67	-1,17	0,97	16	83	22
ТИ БИ АЙ БАНК	1,5	0,33	0,5	0,75	17	146	1
БЪЛГАРСКА БАНКА ЗА РАЗВИТИЕ	2,17	1,17	-1,67	0,86	18		
ТЪРГОВСКА БАНКА Д	0,5	2	-1	0,83	19	109	13
СИБАНК	0,33	1,33	-0,33	0,62	20	107	14
КРЕДИ АГРИКОЛ	2,67	-1	-1	0,22	21	71	23
ОБЕДИНЕНА БЪЛГАРСКА БАНКА	2	0,17	-2	0,29	22	85	21
ПРОКРЕДИТ БАНК (БЪЛГАРИЯ)	-0,17	-0,67	0	-0,35	23	119	5
ПЪРВА ИНВЕСТИ- ЦИОННА БАНКА	-0,67	-0,17	-3,17	-0,99	24	91	19

Както е видно от предходните таблици, оценките на банките в отделните направления чрез използването на методиките на БИП и АЛЕР(тс) в преобладаващата си част се разминават. Това е напълно очакван резултат поради различния набор от показатели, включени в образуването на комплексната оценка в отделните направления на анализа.

*
* *

Обобщавайки резултатите от настоящето изследване можем да заключим, че предложената методика за оценка на устойчивостта на българския банков сектор е приложима и установените от нея тенденции дават реална картина за развитието на банките у нас. Чрез оценяването на базисните направления на банковата дейност, а именно активите и пасивите на банката, ефективността на нейните операции и нивото ѝ на ликвидност, ни позволяват да придобием обща представа за цялостното състояние както на отделната банка, така и на банковата система като цяло. Както показва и извършеният анализ върху текущото състояние на банковия сектор у нас, съществено влияние е оказала и световната финансова криза, в резултат на което преобладаващата част от оценките за устойчивост на българските банки са в диапазона „стагнираща банка“.

При извършения сравнителен анализ на резултатите от прилагането на методиката на АЛЕР(тс) и на Фондация ”Банки Инвестиции Пари”, показва, че по отношение на определени банки и двете методики дават сходни резултати, макар че по отношение на други разминаванията са значителни. Това до голяма степен се дължи различията в двете методики, вкл. използвани показатели и начин на рейтинговане, което не позволява тяхната директна съпоставимост.

Изграждането и прилагането на независими системи за рейтингови оценки на банковия сектор е една изключително слабо развита област от науката у нас и интересът към нея тепърва ще расте. От тази гледна точка, системата АЛЕР(тс) представлява поредния опит на Свищовската финансова школа да разработи и да усъвършенства методика на независима оценка на състоянието на банковия сектор. Авторът отчита, че както всяка една методика, и настоящата има потенциал за подобряване и с благодарност ще приеме препоръки и конструктивни критики от колеги, експерти и специалисти от банковата общност.

Използвана литература

1. Adamov, V. Finansova struktura na bankata, Ikonomicheska misal, br. 6, s. 73-88 [Адамов, В. Финансова структура на банката, Икономическа мисъл, бр. 6, с. 73-88]
2. Adamov, V. Upravlenie na kapitalite v targovskata banka, ABAGAR, 1996 [Адамов, В. Управление на капиталите в търговската банка, АБАГАР, 1996]
3. Adamov, V. Upravlenie na sobstveniya kapital na bankata, Ikonomika , 1995, N 5, s. 38-41 [Адамов, В. Управление на собствения капитал на банката, Икономика , 1995, N 5, с. 38-41]
4. Adamov, V. Tekushtite kapitali – osnova na bankovata aktivnost, Banki Investitsii Pari , 1995, N 8, s. 13-17 [Адамов, В. Текущите капитали – основа на банковата активност, Банки Инвестиции Пари , 1995, N 8, с. 13-17]
5. BNB, Bankite v Bulgariya, br. 1-4, Sofiya, 2007-2012 [БНБ, Банките в България, бр. 1-4, София, 2007-2012]
6. Bozhinov, B. Analiz na sastoyaniето i razvitiето na balgarskata bankova sistema (2007-2012), Biblioteka Stopanski svyat, br. 122, AI Tsenov, Svishtov, 2013 [Божинов, Б. Анализ на състоянието и развитието на българската банкова система (2007-2012), Библиотека Стопански свят, бр. 122, АИ Ценов, Свищов, 2013]
7. Vatev, Zh i dr. Izsledvane vazdeystviето na finansovata kriza varhu bankoviya sektor v Bulgariya, Almanah nauchni izsledvaniya. SA D. A. Tsenov - Svishtov , 8, T.11, 2010, s. 57-104 [Вътев, Ж и др. Изследване въздействието на финансовата криза върху банковия сектор в България, Алманах научни изследвания. СА Д. А. Ценов - Свищов , 8, Т.11, 2010, с. 57-104]
8. Vatev, Zh, B. Bozhinov, i dr. Distantionen analiz na bankovata deynost, Abagar, 2005 [Вътев, Ж, Б. Божинов, и др. Дистанционен анализ на банковата дейност, Абагар, 2005]
9. Vatev, Zh. Vazmozhnosti za distantionen monitoring na bankite v Bulgariya, Narodnostopanski arhiv, Svishtov, LVIII, 2005, N 3, s. 25-33 [Вътев, Ж. Възможности за дистанционен мониторинг на банките в България, Народноstopански архив, Свищов, LVIII, 2005, N 3, с. 25-33]

10. Vatev, Zh. i dr. Analiz na bankovata deynost, Abagar, 2004 [Вътев, Ж. и др. Анализ на банковата дейност, Абгар, 2004]
11. Vatev, Zh. Otrazhenie na stopanskata kriza varhu finansovite rezultati na bankite v Bulgariya, Narodnostopanski arhiv (Svishtov), 2009, N 3, s. 24-37 [Вътев, Ж. Отражение на стопанската криза върху финансовите резултати на банките в България, Народноstopански архив (Свищов), 2009, N 3, с. 24-37]
12. Dimitrov, T. Efektivnost chrez ratsionalizatsiya na bankovoto upravlenie, Biznes upravlenie, Svishtov, XXII, 2012, N 4, s. 27-38 [Димитров, Т. Ефективност чрез рационализация на банковото управление, Бизнес управление, Свищов, XXII, 2012, N 4, с. 27-38]
13. Stoyanov, S. Bankite v Bulgariya prez parvata godina na finansovata kriza, IDEС (Sofiya), XIII, 2009, N 5, s. 11-22 [Стоянов, С. Банките в България през първата година на финансовата криза, ИДЕС (София), XIII, 2009, N 5, с. 11-22]
14. Vuevich, S, O. Korolev. Analiz finansovyh rezultatov bankovskoy deyatelnosti, Knorus, Moskva, 2005 [Буевич, С, О. Королев. Анализ финансовых результатов банковской деятельности, Кнорус, Москва, 2005]
15. Suvorov, A. Analiz bankovskoy deyatelnosti, Finansay i kredit, 2003, N 21, s. 19-25 [Суворов, А. Анализ банковской деятельности, Финансы и кредит, 2003, N 21, с. 19-25]
16. Andries, A. A Comparative Analysis of Performance and Soundness Indicators of the Main Romanian Banks, 2009
17. Blavy, R. Assessing Banking Sector Soundness in a Long-Term Framework: The Case of Venezuela, IMF Working paper WP/06/225, 2006
18. Bundesbank. Financial Soundness indicators: a contribution to improving the worldwide availability of data for financial stability analysis, Financial Stability Review, 2006
19. Cihak, M., K. Schaeck. How well do aggregate prudential ratios identify banking system problems, Journal of Financial Stability, 2010
20. Debbage, S. Compiling Financial Stability Indicators from National Accounts and Prudential Data: A Central Bank's practical Experience, Bank of England, 2002
21. ECB, EU Banking Sector Stability (September 2010), 2011
22. European Central Bank. Assessing financial stability: conceptual boundaries and challenges, Financial Stability review, June, 2005
23. European Central bank. Measuring challenges in assessing financial stability, Financial Stability Review, December 2005
24. Gersl, A, J. Hermanek. Financial stability indicators: advantages and disadvantages og their use in assessment of financial stability, Financial Stability Report, Czech national Bank, 2006
25. Hilbers, P., R. Krueger, M. Moretti. New Tools for Assessing Financial System Soundness, Finance Development, September 2000, Volume 37, Number 3
26. IMF, Compilation Guide on Financial Soundness Indicators, 2006
27. Moorhoues, A. An introduction to financial soundness indicators, Bank of England, 2004
28. Sundararajan, V., C. Enoch, A. Jose, P. Hilbers, R. Krueger, M. Moretti, G. Slack. Financial Soundness Indicators: Analytical Aspects and Country Practices, Occasional paper 212, IMF, 2002
29. Zapodeanu, D., M. Cociuba. Financial Soundness indicators. Annals of the University of Petrosani, Economics, 10 (3), 2010, 365-372

30. [www.bnb.bg](http://bnb.bg/BankSupervision/BSCreditInstitution/BSCIFinansReports/BSCIFRBankingSystem/BS_201302_BG), Balans i otchet za dohodite na bankovata sistema, Finansovi i nadzorni otcheti – finansovi danni (bankova sistema), 2007-2012, http://bnb.bg/BankSupervision/BSCreditInstitution/BSCIFinansReports/BSCIFRBankingSystem/BS_201302_BG [www.bnb.bg, Баланс и отчет за доходите на банковата система, Финансови и надзорни отчети – финансови данни (банкова система), 2007-2012, http://bnb.bg/BankSupervision/BSCreditInstitution/BSCIFinansReports/BSCIFRBankingSystem/BS_201302_BG]
31. [www.bnb.bg](http://bnb.bg/BankSupervision/BSCreditInstitution/BSCIFinansReports/BSCIFRBankingSystem/BS_201302_BG), Tsenni knigi. Krediti i avansi. Privlecheni sredstva, Finansovi i nadzorni otcheti – finansovi danni (bankova sistema), 2007-2012, http://bnb.bg/BankSupervision/BSCreditInstitution/BSCIFinansReports/BSCIFRBankingSystem/BS_201302_BG [www.bnb.bg, Ценни книги. Кредити и аванси. Привлечени средства, Финансови и надзорни отчети – финансови данни (банкова система), 2007-2012, http://bnb.bg/BankSupervision/BSCreditInstitution/BSCIFinansReports/BSCIFRBankingSystem/BS_201302_BG]